

PRIENOS POSLOVNOG UDJELA U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U UVJETIMA SMJENE GENERACIJA

Prof. dr. sc. Edita Čulinović-Herc*

Izv. prof. dr. sc. Mihaela Braut Filipović**

Dr. sc. Sara Madžarov Matijević***

UDK 347.724

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.46.1.6>

Ur.: 5. prosinca 2024.

Pr.: 6. veljače 2025.

Pregledni rad

Sažetak

U trgovačkim društvima dolazi do promjene članstva iz raznih razloga. Većinski članovi društva s ograničenom odgovornošću koji su najčešće (ali ne nužno) i članovi uprave, zbog vlastita umirovljenja najčešće prepuštaju vođenje poslova društva drugim osobama. Tada se suočavaju i s činjenicom što učiniti sa svojim poslovnim udjelima. Ako je riječ o obiteljskom društvu, tada se postavlja pitanje hoće li osnivač, osim vođenja poslova društva i poslovne udjele darovati ili prodati mlađim članovima obitelji ili drugim osobama. Ponekad se to pitanje međugeneracijske sukcesije upravljačkih i članskih funkcija u samom društvu događa neplanski, odnosno nasljeđivanjem poslovnog udjela. Zadatak ovog rada je istražiti i usporediti izazove pravnog strukturiranja prijenosa poslovnog udjela u društvu s ograničenom odgovornošću na temelju ugovora o darovanju odabranom ili odabranim članovima obitelji, zatim prijepore koji se s time u vezi pojavljuju, kao i odgovoriti na pitanja koja se u korporativnoj i sudskoj praksi pojavljuju prilikom nasljeđivanja poslovnog udjela. Ujedno se radom predlaže na koji se način identificirani izazovi mogu pravno prevenirati.

Ključne riječi: prijenos poslovnog udjela; darovanje poslovnog udjela; nasljeđivanje poslovnog udjela; društvo s ograničenom odgovornošću; obiteljsko društvo.

* Dr. sc. Edita Čulinović-Herc, redovita profesorica u trajnom zvanju, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; edita.culinovic.herc@pravni.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6177-8057>.

** Dr. sc. Mihaela Braut Filipović, izvanredna profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; mihaelabf@pravni.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.

*** Dr. sc. Sara Madžarov Matijević, asistentica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; smadzarov@pravni.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9353-4244>.

1. UVOD

Društvo s ograničenom odgovornošću (u daljnjem tekstu: d. o. o.) kao ustrojstveni oblik trgovačkog društva bilježi svoju popularnost još od njegova (ponovnog) uvođenja u tipologiju trgovačkih društava,¹ što potvrđuju i sadašnji podaci.² Radi se o trgovačkom društvu koje se može osnovati uz razmjerno nizak iznos temeljnog kapitala, a istodobno se njegovim članovima pribavlja štiti ograničene odgovornosti za obveze društva. Budući da se često osniva kao obiteljsko društvo,³ osim osnivaču, ono služi i ispunjenju egzistencijalnih potreba članova njegove obitelji. Članovi obitelji na razne načine bivaju uključeni u organizacijsku strukturu društva, bilo da obnašaju upravljačke ili nadzorne funkcije, bilo u svojstvu zaposlenika i sl.⁴

Prema nekim istraživanjima iz 2015. godine u RH, „većina poduzeća u rukama generacije 55+ je nastala 1990-ih (njih 76 %) te su njihovi članovi ujedno i osnivači poduzeća u čak 92 % slučajeva.“⁵ S vremenskim odmakom od tog istraživanja, možemo konstatirati da se ciklus umirovljenja prvih osnivača nastavlja.⁶ To osnivače tjera na promišljanje hoće li se prilikom umirovljenja povući samo iz upravljačkih funkcija ili i iz članstva – kao imatelji poslovnih udjela, što se ujedno identificira

1 Zakon o poduzećima, Narodne novine, br. 53/91., 58/93.

2 Samo ako se uspoređi ukupan broj d. o. o. u odnosu na dionička društva na području najvećeg, Trgovačkog suda u Zagrebu, dionička društva čine 0,06 % od broja d. o. o. upisanih u registar na dan 31. listopada 2024. godine, što svjedoči o njihovoj popularnosti (podaci dobiveni od Trgovačkog suda u Pazinu).

3 I komparativno obiteljska se društva dominantno osnivaju u obliku d. o. o., iako se mogu osnovati i u drugim pravnim oblicima za obavljanje gospodarske djelatnosti. Vidi u: Susanne Kalss, „Rechtsformalternativen in Familiengesellschaften“, u: *Recht der Familiengesellschaften*, ur. Hans-Ueli Vogt, Holger Fleischer i Susanne Kalss (Tübingen: Mohr Siebeck, 2016.), 2-63.

4 U okviru Europske unije, iako nema ujednačene definicije, u jednom se istraživanju zalaže da se obiteljska društva odrede kao društva u kojima članovi jedne obitelji imaju većinska upravljačka prava u društvu (najmanje 25 % za uvrštena društva), koja proizlaze iz dionica/udjela koje ta obitelj drži i ako ima najmanje jednog predstavnika u upravljačkim tijelima društva. Vidi u: *Austrian Institute for SME Research, Overview of Family Business Relevant Issues, Final Report*, 2008, pristup 14. studenoga 2024., <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10389/attachments/1/translations>, 2. O pojmovnom određenju obiteljskog društva vidi u: Melissa Carey Shanker i Joseph H. Astrachan, „Myths and Realities: Family Businesses’ Contribution to the U. S. Economy“, *Family Business Review* 9, br. 2 (1996): 109; Mihaela Braut Filipović, „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 939. Zanimljiv je podatak da 40 % društava koja se nalaze na popisu *Fortune 500* čine obiteljska društva. Vidi u: Gary A. Zwick i James J. Jurinski, *Tax and Financial Planning for the Closely Held Family Business* (Cheltenham: Edward Elgar, 2019.), 2-3.

5 Petra Mezulić Juric i Mirela Alpeza, *Izazovi prijenosa poslovanja u malim i srednjim poduzećima* (Zagreb: CEPOR – Centar za politiku i razvoj malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2017.), 21.

6 Vidi u: Iva Senegović, Valerija Bubljić i Gordana Ćorić, „Family Business Succession Risks: The Croatian Context“, u: *Family businesses in Transition Economies*, ur. Leo-Paul Dana i Veland Ramadani (Heidelberg: Springer, 2015.), 181.

kao kritična točka u razvoju obiteljskih društava.⁷ Pri tome, članovi društva imaju na raspolaganju društveni ugovor kao važan i moćan korektiv oblikovanja pravnih odnosa između člana društva i društva, s obzirom na visoki stupanj dispozitivnosti uređenja tih pitanja,⁸ a posebice kada je u pitanju uređenje raspoložbi člana s poslovnim udjelom te s time povezanih mogućih ograničenja.⁹

U društvima obiteljske strukture, prirodni odabir sukcesora osnivača u članskim pravima su djeca. Prema podacima *Business Transfer Barometra*, „61 % vlasnika planira da će vođenje poduzeća u budućnosti preuzeti netko od članova obitelji“.¹⁰ No, istraživanja su također pokazala da samo 30 % poduzeća preživi prijenos na drugu generaciju, a svega 10 % na treću.¹¹ Iako se u nas, kulturološki, prijenos poslovnih udjela na djecu najčešće odvija bez naknade, u inozemnoj se korporativnoj praksi više koristi naplatni prijenos, kako bi se osnivač financijski osigurao prilikom umirovljenja, kao i da bi se izbjegli sukobi u obitelji i obiteljskom društvu ako osnivač preferira jedno dijete kao sukcesora.¹² Prijenos poslovnog udjela nekome od ključnih zaposlenika društva ili članovima uprave u koje osnivači imaju povjerenja,¹³ također su opcije za osnivača. Posebice ako njegova djeca imaju druge karijerne planove ili ako osnivači misle da zaposlenici imaju širi spektar specijalističkih znanja i vještina te bolje poznaju poslovne procese u društvu i zahtjeve tržišta.¹⁴ Prijenos može biti izvršen i vanjskom ulagatelju, odnosno trećoj osobi, budući da poslovni udjeli nisu vrijednosni papiri, ne postoji organizirano tržište poslovnih udjela,¹⁵ niti su oni

- 7 Općenito o pitanjima sukcesije u obiteljskom društvu vidi u: Kelly Lecouvie i Jennifer Pendergast, *Family Business Succession* (London: Palgrave Macmillan, 2014.); Susanne Kalss, ur., *Company Law and the Law of Succession* (Heidelberg: Springer, 2015.); Kirsten Baus, *Die Familienstrategie: Wie Familien ihr Unternehmen über Generationen sichern* (Wiesbaden: Springer Gabler, 2016.); Nicholas Smith, *Advising Family Owned Business* (Bristol: Lexis Nexis, 2017.), 217 i dalje.
- 8 Jakša Barbić, „Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 62, br. 1-2 (2012): 501 i dalje. Za njemačko pravo vidi u: Hartmut Wicke, „§ 3“, u: *Münchener Kommentar zum GmbHG*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette (München: C.H. Beck, 2022.), Rbr. 1.
- 9 Jakša Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo, Zadruga, Europska zadruga* (Zagreb: Organizator, 2020.), 133 i dalje.
- 10 Mezulčić Juric i Alpeza, *Izazovi prijenosa*, 36.
- 11 Vidi u: Isabell Stamm i Christina Lubinski, „Crossroads of Family Business Research and Firm Demography – A Critical Assessment of Family Business Survival Rates“, *Journal of Family Business Strategy* 2, br. 3 (2011): 117-127.
- 12 Smith, *Advising Family*, 533.
- 13 Osnivači društva prilikom sukcesije često daju prednost zaposleniku pred trećom osobom pa i ako zaposlenikova ponuda nije *best offer on the table* jer smatraju da će zaposlenik bolje zaštititi temeljne vrijednosti društva. Smith, *Advising Family*, 406.
- 14 U komparativnoj praksi prijenosi zaposleniku vrlo često se uvjetuju ograničavanjem daljnjeg prijenosa poslovnih udjela ili se zahtjeva nazad kupnja prilikom zaposlenikova umirovljenja ili prestanka radnog odnosa. Vidi u: Smith, *Advising Family*, 207 i dalje.
- 15 Više se radi o povezivanju ponude i potražnje putem raznih posrednika. V. općenito u: Martina Battisti i Amanda Williamson, „The Role of Intermediaries in the Small Business Transfer Process“, *Small Enterprise Research* 22, br. 1 (2015): 32-48. U okviru hrvatske CEPRAe, vidi u: *Ponuda biznisa na prodaju*, pristup 14. studenoga 2024. <https://biznis-transfer.com/ponuda->

uvijek slobodno prenosivi. Važnu ulogu pri donošenju odluke imaju i porezni propisi, osobito oni koji izuzimaju pojedine članove obitelji od oporezivanja darovanja i nasljedstva.¹⁶

Ovaj se rad ograničava na istraživanje sukcesije u članskim pravima unutar obiteljskih ili zatvorenih društava, i to prijenosom poslovnog udjela na temelju ugovora o darovanju, odnosno stjecanjem poslovnog udjela nasljeđivanjem.

2. PRIJENOS POSLOVNOG UDJELA NA TEMELJU DAROVNOG UGOVORA

Budući da su prirodni generacijski sukcesori člana društva njegova djeca, darovanje poslovnog udjela¹⁷ samo jednom djetetu može izazvati prijepore u obitelji, ali i u obiteljskom društvu.¹⁸ Dodatno, odnosi se mogu zaoštriti, ako obdarenik u nekom trenutku nakon darovanja taj dar prenese trećoj osobi uz naknadu.¹⁹ Polazi se od toga da je darovatelj htio da poslovni udjeli ostanu u obitelji, a u osobi je obdarenika identificirao potencijal za nastavak njegove misije i vizije. Stoga se postavlja pitanje na koji se način ugovorom o darovanju ili društvenim ugovorom mogu predvidjeti mjere zaštite koje bi mogle očuvati dobre odnose unutar obitelji i obiteljskog društva, osobito ako su preostali članovi obitelji manjinski članovi društva, ili su ponekad samo zaposlenici društva. Član koji prenosi svoje poslovne udjele (osnivač) ima ključnu ulogu pri kreiranju pravnih rješenja i na neki način trasira budućnost društva, ali i dinamiku obiteljskih odnosa.

Ugovor o darovanju je pravni temelj za prijenos poslovnog udjela i njime se preuzima obveza njegova prijenosa.²⁰ U skladu s čl. 412. st. 3. Zakona o trgovačkim društvima,²¹ prijenos poslovnog udjela realizirat će se putem ugovora o prijenosu

biznisa/.

- 16 Porezni propisi na darovanja i nasljedstva, tako i poslovnih udjela, vrlo su različiti i unutar država članica Europske unije. V. u: Daniela Steinbrenner, Stefan Weck i Jan Zental, *An International Comparison of Inheritance Taxes* (Munich: Foundation for Family Businesses, 2024.). Također, OECD, *Inheritance Taxation in OECD Countries*, *OECD Tax Policy Studies*, br. 28 (Paris: OECD Publishing, 2021.). U RH su prijenosi poslovnih udjela darovanjem i nasljeđivanjem izuzeti od plaćanja tog poreza na temelju čl. 4. Zakona o lokalnim porezima, Narodne novine, br. 115/16., 101/17., 114/22., 114/23., a to je potvrđeno i *Mišljenjem Porezne uprave RH, Klasa:410-01/17-01/699, Ur. br.:513-07-21-01/17-2 od 11.04.2017*, pristup 15. studenoga 2024., https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/misljenje33/Display.aspx?id=19517.
- 17 Predmet darovanja prema njemačkoj sudskoj praksi može biti i budući poslovni udio društva koje će se tek osnovati. Vidi u: „BGH, Urteil vom 02-07-1990 - II ZR 243/89“, *Neue Juristische Wochenschrift* 41 (1990): 2517.
- 18 O potencijalima sukobima interesa i sporovima vidi u: Ratko Brnabić i Bojan Brkić, „Istup člana društva s ograničenom odgovornošću“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 54, br. 3 (2017): 618; Mihaela Braut Filipović, Edita Čulinović-Herc i Srdan Šimac, „Rješavanje sporova u obiteljskim trgovačkim društvima medijacijom“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 45, br. 1 (2024): 157.
- 19 Smith, *Advising Family*, 520.
- 20 Tako i Barbić, *Pravo društava*, 119.
- 21 Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03.,

poslovnog udjela koji mora biti sklopljen u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik (odnosno mora postojati sudska odluka koja zamjenjuje takav ugovor).²² Iako se radi o poslovima koji su tijesno povezani, posao je prijenosa i sadržajno i funkcionalno apstraktan u odnosu na osnovni posao, stoga valjanost ugovora o prijenosu ne ovisi o valjanosti osnovnog posla (doktrina separabilnosti).²³ U domaćoj se korporativnoj praksi oba ugovora najčešće pojavljuju u jednoj ispravi. Odluči li član društva darovati poslovni udio članu obitelji (ili trećoj osobi), iako se radi o besplatnom pravnom poslu,²⁴ ugovoru se prema općim pravilima obveznog prava mogu dodati rok, uvjet i namet.²⁵ Pri darovanju *inter vivos*, do prijenosa dara dolazi u pravilu odmah po sklapanju ugovora, a svakako prije smrti darovatelja, a ako je ono *mortis causa*, prijenos je dara na obdarenika odgođen do nakon smrti darovatelja.²⁶ Ugovorom o darovanju se izrijeckom može predvidjeti da obdarenik ne smije otuđiti darovani poslovni udio, odnosno da se suzdrži od prijenosa istog ili da se taj prijenos može uvjetovati samo uz pristanak darovatelja ili određene osobe, primjerice d. o. o. čiji se poslovni udio prenosi,²⁷ na što obdarenik pristaje.²⁸ U slučaju da je darovatelj živ, a obdarenik je u međuvremenu otuđio poslovni udio protivno ugovornim ograničenjima, darovatelj može raskinuti ugovor o darovanju²⁹

-
- 107/07., 146/08., 137/09., 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23. (u daljnjem tekstu: ZTD).
- 22 Taj ugovor je posao raspolaganja (raspoložba). Vidi u: Hrvoje Markovinović, „Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 219.
- 23 Markovinović, „Prijenos poslovnog“, 220. Navodi se da je to slučaj i ako su oba ugovora sadržana u istoj ispravi. Isto u: Barbić, *Pravo društava*, 121.
- 24 Čl. 479. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 155/23. (u daljnjem tekstu: ZOO). Tako i u: Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2014.), 507.
- 25 Vidi čl. 297.-299. ZOO-a za uvjet i čl. 300.-301. ZOO-a za rok. Opće je pravilo za namet sadržano u čl. 302. ZOO-a, no ugovor o darovanju ima posebne odredbe vezano uz namet u čl. 484.-487. ZOO-a. O nametu vidi analizu u: Ante Perkušić i Branka Ivančić, „Ugovor o darovanju nekretnine *de lege lata* i *de lege ferenda* – pobijanje paulijanskim tužbama, nasljednopravni i poreznopravni aspekti“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 26, br. 2 (2005): 907.
- 26 Vidi čl. 491. ZOO-a. Sudska praksa nije smatrala ovaj pravni posao ništetnim zbog zabrane sklapanja nasljedničkih ugovora iz čl. 102. Zakona o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19. (u daljnjem tekstu: ZN), ali je njegova primjena bila u praksi rijetka. Perkušić i Ivančić, „Ugovor o darovanju nekretnine“, 919.
- 27 U njemačkoj pravnoj literaturi spominje se postavljanje nameta na način da obdarenik može raspolagati s darom samo uz pristanak darovatelja. Vidi u: Jens Koch, „§ 525“, u: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, ur. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker i Bettina Limperg (München: C.H. Beck, 2023.), Rbr. 12.
- 28 Za hrvatsko pravo vidi u: Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima* (Zagreb: Narodne novine, 2014.), 825. Za njemačko pravo vidi u: Koch, „§ 525“, Rbr. 2.
- 29 Čl. 485. st. 4. ZOO-a predviđa da ako obdarenik ne ispuni namet ni u naknadno primjerenom roku, darovatelj može raskinuti ugovor o darovanju i zahtijevati povrat dara, osim kad je netko treći stekao pravo zahtijevati ispunjenje nameta. Vidi i u: Klarić i Vedriš, *Građansko pravo* (2014.), 510; Hrvoje Kačer i Zvonimir Slakoper, „Ugovor o darovanju“, u: *Obvezno*

te tražiti povrat dara.³⁰ To pravo u punom opsegu prelazi na nasljednike darovatelja, s obzirom na to da prava i obveze iz ugovora prelaze na nasljednike.³¹

Raskid ugovora o darovanju (primjerice zbog neispunjenja nameta) razlikuje se od opoziva darovanja. Jedan je od razloga opoziva gruba nezahvalnost obdarenika. U njemačkoj je pravnoj literaturi jasno zauzet stav da se pri opozivu darovanog poslovnog udjela istodobno primjenjuju propisi obveznog prava i prava društava,³² pri čemu potonji imaju prednost kao *lex specialis*. Primjerice, ako bi društveni ugovor predviđao neko ograničenje pri prijenosu poslovnog udjela (davanje suglasnosti društva ili članova, koje zatim bude uskraćeno), obdarenik ne bi mogao vratiti darovani poslovni udio darovatelju, već bi bio dužan vratiti vrijednost poslovnog udjela prema pravilima stjecanja bez osnove.³³ Kada je riječ o opozivu darovanja, postavlja se pitanje djeluje li opoziv³⁴ i prema trećoj osobi kojoj je obdarenik otuđio (ili tek namjerava otuđiti) poslovni udio. Apstraktnost, odnosno odvojenost ugovora o prijenosu poslovnog udjela od temeljnog posla kojim se preuzima obveza prijenosa poslovnog udjela (doktrina separabilnosti) štiti novog stjecatelja.³⁵ No, i ugovor o prijenosu poslovnog udjela može biti ništav ili pobojan u slučaju koluzije.³⁶ Autorice smatraju da ako je treća osoba znala ili morala znati za opoziv poslovnog udjela koji je predmet ugovora o prijenosu poslovnog udjela bez naknade (što bi trebalo dokazati), tada postoje osnove za utvrđenje ništetnosti ugovora o prijenosu poslovnog udjela bez naknade jer je treća osoba postupala prijevarno, protivno pravilima morala, odnosno suprotno zabrani zlouporabe prava (koluzija). Budući da je otpala pravna osnova stjecanja, darovatelj bi mogao svoje pravo na povrat poslovnog udjela tražiti na temelju pravila o stjecanju bez osnove ili, podredno, povrat njegove vrijednosti ako bi povrat poslovnog udjela bio onemogućen zbog toga što se nisu stekle druge pretpostavke (odnosno ograničenja) njegova prijenosa navedena u društvenom ugovoru.

Kod opoziva ugovora o darovanju moraju biti ispunjene zakonom utvrđene pretpostavke nekog od razloga opoziva, stoga je u ovom kontekstu zanimljivo razmotriti razlog grube nezahvalnosti.³⁷ U skladu s čl. 494. st. 1. i 2. ZOO-a, gruba

---

pravo: Posebni dio I., Pojedini ugovori, ur. Vilim Gorenc, Hrvoje Kačer, Hrvoje Momčiniović, Zvonimir Slakoper, Branko Vukmir i Loris Belanić (Zagreb: Novi informator, 2012.), 122.

30 Pravna osnova bi bila povrat primljenog na temelju stjecanja bez osnove. Za njemačko pravo vidi u: Koch, „§ 527“, Rbr. 3.

31 Tako i u: Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, 826. Tako i za njemačko pravo vidi u: Koch „§ 531“, Rbr. 10.

32 Herbert Wiedemann i Klaus Heinemann, „Der Widerruf der Schenkung einer Gesellschaftsbeteiligung“, *Der Betrieb*, br. 33 (1990): 1649.

33 Vidi čl. 498. ZOO-a. Isto i za njemačko pravo vidi u: Koch, „§ 531“, Rbr. 6.

34 Vidi čl. 496. ZOO-a. Županijski sud u Splitu je u predmetu Gž-779/2020-2 od 21. siječnja 2021. istaknuo da učinci opoziva nastupaju kad obdarenik primi izjavu o opozivu.

35 Vidi u: Markovinić, „Prijenos poslovnog“, 221.

36 Tako za njemačko pravo vidi u: Marc-Philippe Weller i Jochem Reichert, „§ 15“, u: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette (München: C.H. Beck, 2022.), Rbr. 53.

37 Osim pretpostavki za opoziv darovanja iz nezahvalnosti u čl. 494. ZOO-a, isto je moguće zbog povrede dužnog uzdržavanja iz čl. 495. ZOO-a, kao i zbog osiromašenja darovatelja iz čl. 493.

nezahvalnost uvijek će postojati ako je obdarenik učinio prema darovatelju ili nekom od članova njegove uže obitelji³⁸ djelo kažnjivo po kaznenim propisima (pri čemu nije nužno da postoji kaznena osuda)³⁹ ili ako se teže ogriješio o zakonom utvrđenu dužnost prema darovatelju ili članu njegove uže obitelji. U tom se kontekstu postavlja pitanje postoji li gruba nezahvalnost ako, primjerice, obdarenik nakon što postane član tog d. o. o. kao većinski imatelj udjela, opozove darovatelja kao člana uprave ili pokrene postupak njegova isključenja kao člana u tom d. o. o. (ako darovatelj u njemu još uvijek drži neke udjele). Njemačko pravo, koje inače dopušta širi krug razloga za utvrđenje grube nezahvalnosti obdarenika, traži da se uvijek treba procijeniti je li obdarenik kao član društva postupao lojalno prema društvu, no ujedno je li na opisani način postupao polazeći od neprijateljskog stava prema darovatelju.⁴⁰ Osnivanje konkurentskog društva, čak i ako se izrijeckom ne zabranjuje u ugovoru o darovanju poslovnog udjela, u njemačkoj se pravnoj praksi svrstava pod pojam grube nezahvalnost obdarenika.⁴¹ Iako je gruba nezahvalnost u hrvatskom pravu restriktivnije uređena, *de lege ferenda* bilo bi korisno proširiti taj pojam, barem za pravo društava, uzimajući u obzir njegove specifičnosti.

U svjetlu uspostave kontrole nad sastavom članstva (potencijalnih *inter vivos* sukcesora) (obiteljskog) d. o. o., članovi društva mogu utjecati na sastav svog članstva tako što će u društvenom ugovoru postaviti ograničenja pri prijenosu poslovnog udjela. Ta ograničenja djeluju *erga omnes*, i obuhvaćaju sve članove društva.⁴² Navedena se ograničenja primjenjuju samo na ugovor o prijenosu poslovnog udjela, a ne na temeljni pravni posao, kao što je prodaja, darovanje i dr.⁴³ Jedna je od mogućnosti i trajno zabraniti prijenos (osobito darovanih) poslovnih udjela,⁴⁴

-
- ZOO-a. No, ako je gruba nezahvalnost oprostena, u skladu s čl. 494. st. 4. ZOO-a, darovanje se neće moći opozvati. Tako i u njemačkom pravu vidi u: Koch, „§ 530“, Rbr. 7 i dalje.
- 38 S obzirom na to da u polje primjene ulazi i kazneno djelo uvrede koje se sastoji u izraženom ili pokazanom omalovažavanju druge osobe ili u nepoštivanju ljudskog dostojanstva, to otvara prostor da se pojedine radnje, u našem slučaju prema darovatelju, mogu tretirati kao obezvređujuće ili omalovažavajuće. Pregledno o uvredi vidi u: Sanja Badrov, „Kaznena djela protiv časti i ugleda u hrvatskom kaznenom pravu“, *Pravnik* 41, br. 84 (2007): 63-64.
- 39 Vidi u: Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, 834. Sudska praksa sklona je tumačenju da je opoziv darovanja dopustiv kada je obdarenik grubo vrijeđao darovatelja (oca i njegovu bolesnu suprugu). Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 631/08-2 od 28. siječnja 2009. U drugom predmetu sud je smatrao da gruba nezahvalnost postoji: „(...) u slučaju nanošenja ozljeda životu, tijelu, časti, slobodi i imovini darovatelja, pri čemu ponašanje ili radnje poduzete prema darovatelju od strane daroprimca moraju imati elemente kaznenog djela, te osim toga, i razumno opravdavati opoziv darovanja.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1295/2016-2 od 11. svibnja 2021.
- 40 Koch, „§ 530“, Rbr. 13.
- 41 Vidi u: „BGH, Urteil vom 4.12.2001 - X ZR 167/99 (Zweibrücken)“, *Neue Juristische Wochenschrift* 14 (2002): 1047.
- 42 Tako i za njemačko pravo vidi u: Weller i Reichert, „§ 15“, Rbr. 395. Isto rješenje proizlazi i ako se usporedi § 15 para. 5. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, BGBI. 2024 I Nr. 323 od 23. listopada 2024. (u daljnjem tekstu: GmbHG) i čl. 412. st. 4. ZTD-a.
- 43 Vidi za njemačko pravo u: Weller i Reichert, „§ 15“, Rbr. 365.
- 44 Isključenje prenosivosti poslovnog udjela je dopušteno, ali se ne može zabraniti naknadna

no autorice dvoje u pragmatičnost tog rješenja i smatraju prikladnijim unošenje zabrane raspolaganja na neko određeno vrijeme (primjerice dvije godine ili dulje od stjecanja poslovnih udjela). Smisao je suzbiti špekulativno ponašanje obdarenika i zadržati kontrolu obitelji nad društvom. Takva bi ograničenja mogla biti sadržajem ugovora o prijenosu poslovnog udjela (bez naknade), ali bi ona djelovala samo *inter partes*. Članovi društva trebaju dobro razmisliti je li mjesto tako strogom ograničenju u društvenom ugovoru, jer ono može postati preprekom prijevremenom otuđenju, čak i ako ono odgovara i obdareniku i drugim članovima društva. Upis ugovornih ograničenja za prijenos poslovnih udjela u knjigu poslovnih udjela zbog nedostatka javnosti te knjige, od malog je značaja za zaštitu interesa trećih (pa i članova obitelji). Dovoljnu bi razinu zaštite, takvim *inter partes* ograničenjima trećima, pružale jedino privremene mjere zabrane raspolaganja poslovnim udjelima, no u sudskoj je praksi zauzet stav da je upis tih zabrana moguće odrediti samo ako se one odnose na subjekte upisa (trgovačko društvo), ali ne i ako se ta zabrana odnosi na samog člana društva.⁴⁵ Pri tome ostaje mogućnost da se takve zabrane osnaže u sudskim i/ili javnobilježničkim postupcima osiguranja tražbina, naravno pod pretpostavkom ispunjenja pretpostavki iz tih postupaka.⁴⁶

U društvenom je ugovoru moguće postaviti i druga ograničenja, kao što je pravo prvokupa. U doktrini se ističu dvije varijante tog prava: a) pravo prvokupa koje vrijedi samo ako je pravni temelj otuđenja poslovnog udjela prodaja i b) pravo prvenstva u stjecanju poslovnog udjela u slučaju drugog pravnog temelja njegova otuđenja, poput zamjene, darovanja i sl.⁴⁷ Pravo prvokupa je pravo člana društva, više njih ili samog društva na temelju društvenog ugovora, prema kojem se imatelju prava prvokupa u slučaju prodaje poslovnog udjela mora ponuditi da ga stekne pod uvjetima pod kojima ga član društva prodaje trećoj osobi. Osim gore navedenih, ovlaštenici tih prava mogu biti i osobe izvan društva,⁴⁸ stoga bi upravo članovi obitelji (ali pri tome jasno

---

izmjena društvenog ugovora u kojem se nalazi takvo isključenje. Vidi za njemačko pravo u: Stephan Harbarth, „§ 53“, u: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette (München: C.H. Beck, 2022.), Rbr. 126. Tako i za hrvatsko pravo vidi u: Barbić, *Pravo društava*, 135.

45 Vidi presudu Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VTSRH), Pž-6874/12-03 od 10. listopada 2012. Takvo tumačenje proizlazi iz čl. 21. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine, br. 121/19., 2/23.

46 Vidi čl. 347. st. 1. t. 2. Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20., 114/22., 6/24. koji predviđa privremenu mjeru zabrane raspolaganja radi osiguranja nenovčane tražbine, pri čemu bi se trebale ispuniti opće pretpostavke za određivanje privremene mjere iz čl. 346. istog Zakona. S druge strane, sudske zabrane, ali one kreirane u postupcima javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, mogle bi se publicirati kroz upisnik uveden Zakonom o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, Narodne novine, br. 121/05., jer taj upisnik ima rezidualni karakter – u njega se upisuju prava i mjere taksativno navedene u čl. 6. st. 1. t. 1.-7., koje se ne upisuju u drugu javnu knjigu.

47 Barbić, *Pravo društava*, 146.

48 Za hrvatsko pravo vidi u: Barbić, *Pravo društava*, 146. Za njemačko pravo vidi u: Frank Ebbing, „§ 15“, u: *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Lutz Michalski (München: C.H. Beck, 2023.), Rbr. 71.

definirani) u društvenom ugovoru mogli biti njegovi ovlaštenici, bez obzira na to jesu li članovi društva. Pravo prvokupa, ustanovljeno u korist članova društva ili trećih osoba (članova obitelji, nasljednika i sl.), zasigurno jest snažan pravni instrument njihove zaštite, no ono se može pokazati ekonomski neadekvatnim ako ti ovlaštenici ne raspolažu financijskim sredstvima kojima raspolaže potencijalni kupac, stoga je razumno razmotriti opciju prema kojoj bi se to pravo, supsidijarno, moglo dodijeliti i samom društvu (pri čemu bi došlo do stjecanja vlastitih poslovnih udjela).⁴⁹ Budući da cilj društva nije zauvijek držati vlastite poslovne udjele, postavlja se pitanje je li društvo prilikom njihova otuđenja vezano pravom prvokupa svojih članova, gdje je stav doktrine da jest, ali samo ako to proizlazi iz društvenog ugovora (ili nekog drugog ugovora).⁵⁰ U čiju god se korist utemelji pravo prvokupa u društvenom ugovoru, tada se moraju odrediti rokovi i uvjeti njegove realizacije, a ako je više osoba koje imaju to zasebno pravo, onda i redosljed prava prvokupa. S druge strane, ako neke od tih osoba ostvaruju to pravo zajedno (npr. nasljednici) onda treba urediti i opseg sudjelovanja svakoga pojedinog ovlaštenika.⁵¹ Budući da se društvenim ugovorom mogu propisati i pravo prvokupa i pravo prvenstva, Barbić smatra da u slučaju konkurencije treba dati prednost potonjem, jer se ono odnosi na sve slučajeve prijenosa poslovnog udjela, uključujući i darovanje, a ne samo na prodaju.⁵² Moguće su i druge kombinacije instituta koje služe ograničenju prijenosa poslovnog udjela u društvenom ugovoru,⁵³ no tada je potrebno pažljivo urediti redosljed njihove primjene ili kombinaciju njihove primjene, kao i hodogram njihova ostvarenja, posebice rokova čijim se istekom jedno od njih aktivira, ako se ona kombiniraju i sl. Osim kreiranja navedenih prava, moguće je društvenim ugovorom uvjetovati prijenos poslovnog udjela na druge načine, primjerice određivanjem točno određenog kruga osoba kojima se poslovni udjeli uopće mogu otuđiti (u našem primjeru članovima obitelji⁵⁴ ili osobama koje pripadaju određenom krugu nasljednika člana društva i sl.). U tim slučajevima ako potencijalni stjecatelj poslovnog udjela ne bi imao navedena svojstva, prijenos poslovnog udjela ne bi bio valjan.⁵⁵

U hrvatskoj je praksi najčešće ograničenje davanje suglasnosti na prijenos poslovnog udjela (vinkulacija),⁵⁶ a može se odrediti za sve ili samo za pojedine

49 Za stjecanje vlastitih poslovnih udjela vidi čl. 418. ZTD-a.

50 Barbić, *Pravo društava*, 146.

51 Barbić, *Pravo društava*, 147.

52 Barbić, *Pravo društava*, 147.

53 U njemačkom je pravo jasno potvrđeno da društveni ugovori mogu sadržavati više vrsta ograničenja prijenosa poslovnih udjela, primjerice kombinaciju suglasnosti društva i prvokupa. Vidi u: Holger Altmeppen, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (München: C.H. Beck, 2023.), § 15, Rbr. 112.

54 U njemačkoj praksi se kao problem navodi da članovi obitelji odbijaju kupiti poslovne udjele po tržišnoj cijeni, već inzistiraju na knjigovodstvenoj vrijednosti poslovnih udjela. Ako to član društva koji prodaje poslovni udio smatra neprihvatljivim, to *de facto* dovodi do neprenosivosti poslovnih udjela. Vidi u: Mark K. Binz i Gerhard Mayer, „Anteilsvinkulierung bei Familienunternehmen“, *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht* 16 (2012): 204.

55 Barbić, *Pravo društava*, 136.

56 Suglasnost društva daje se na pravni posao prijenosa udjela, a ne na osnovni posao. U slučaju uskrate suglasnosti za prijenos poslovnog udjela koji je u cijelosti uplaćen, navedena se

poslovne udjele. Ako društvenim ugovorom nije propisano tko u ime društva daje suglasnost, nju bi davala uprava. U našem primjeru, obdarenik koji bi stekao većinski udio u društvu imao bi potrebnu mjeru kontrole i utjecaja na odluku uprave da se usuglasi s prijenosom,⁵⁷ tako da suglasnost društva u takvim uvjetima ne pruža zaštitu interesa ostalim članovima obitelji, odnosno manjinskim članovima društva. Jedini izlaz iz te situacije za druge članove obitelji jest inzistiranje da tu suglasnost daje skupština društva i to kvalificiranom većinom, ako su oni istodobno manjinski članovi društva. U slučaju da članovi obitelji nisu manjinski članovi društva, da se za davanje suglasnosti u ime društva ovlasti neko drugo tijelo u društvu ako takvo postoji (primjerice obiteljsko vijeće u kojem će biti zastupljeni i članovi obitelji koji su ujedno članovi društva, kao i oni koji to nisu).⁵⁸ Moguće je odrediti da suglasnost daje i treća osoba koja nije član društva,⁵⁹ pa tako nema zapreke da se odredi kako će tu suglasnost dati darovatelj poslovnog udjela, odnosno bivši član društva. Time bi se svakako mogla postići kontrola darovatelja nad daljnjim raspolaganjem poslovnim udjelom za vrijeme njegova života.

3. NASLJEĐIVANJE POSLOVNOG UDJELA

Temeljno je pravilo da nasljednici stječu poslovni udio prema općim pravilima nasljednog prava,⁶⁰ ali autonomni akti društva mogu igrati veliku ulogu u određenju njihovih prava prema društvu nakon što su naslijedili poslovni udio.⁶¹ Nasljedno pravo i pravo društava međusobno se razlikuju po ciljevima. Prvom je svrha prenijeti i podijeliti između nasljednika ostavinu koju je ostavitelj stekao tijekom života, a drugom je cilj, s obzirom na to da se radi o pravnom obliku za obavljanje gospodarske djelatnosti koji ima pravnu osobnost, ostaviti objedinjenu imovinu u jednoj operativnoj cjelini.⁶² ZTD u sebi ne sadrži pojedinosti vezane uz nasljeđivanje

-
- suglasnost može zatražiti od suda u skladu s čl. 413. ZTD-a.
- 57 S obzirom na to da je uprava dužna voditi poslove u skladu s uputama skupštine (čl. 422. st. 3. ZTD-a).
- 58 Više o tom tijelu u obiteljskim društvima te njegovu odnosu prema organima društva vidi u: Alexander Koeberle-Schmid, *Family Business Governance – Aufsichtsgremium und Familienrepräsentanz* (Wiesbaden: Gabler, 2008.).
- 59 Vidi tako i za njemačko pravo u: Dirk A. Verse, „§ 15 GmbHG“, u: *Gesellschaftsrecht*, ur. Martin Henssler i Lutz Strohn (München: C.H. Beck, 2024.), Rbr. 93.
- 60 Za hrvatsko pravo vidi čl. 412. ZTD-a. Jednako uređuje njemačko pravo u § 15 GmbHG-a. Kod nasljeđivanja kao univerzalnog sljedništva riječ je o derivativnom stjecanju članstva. Jakša Barbić, „Stjecanje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću“, *Pravo i porezi* 10, br. 1 (2001): 22. Čl. 5. st. 3. ZN-a. O sposobnosti za nasljeđivanje vidi u: Nikola Gavella i Vlado Belaj, *Nasljedno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 91-95.
- 61 Jasno je da pravo društava ne uređuje pitanje nasljeđivanja, odnosno redosljed nasljeđivanja. Tako vidi u: Weller i Reichert, „§ 15“, Rbr. 441. Pri tomu se društvenim ugovorom ne može ograničiti samu nasljednost poslovnog udjela, kao što se može ograničiti prijenos poslovnog udjela. Tako vidi u: Verse, „§ 15 GmbHG“, Rbr. 26.
- 62 Susanne Kalss, „The Interaction Between Company Law and the Law of Succession – A Comparative Perspective“, u: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss (Heidelberg: Springer, 2015.), 6.

poslovnog udjela, ni pretpostavke ni postupak, već je potrebno konzultirati ZN. No, ni ZN ne sadrži posebne odredbe koje bi bile vezane za nasljeđivanje imovine koja služi u poslovne svrhe, bez obzira na pravni oblik u kojem se gospodarska djelatnost odvija, te posebice ne nudi odgovarajuća rješenja ako više nasljednika nasljeđuje poslovanje, što otvara potpuno novi problem u praksi.⁶³ Prema ZN-u, poslovni je udio moguće naslijediti na temelju zakona ili oporuke. Uzevši u obzir slobodu oporučnog raspolaganja, oporukom ostavitelj može utjecati na (buduću) člansku strukturu društva tako da smanji mogućnost da poslovni udio naslijede oni članovi obitelji koje oporučitelj smatra neprikladnima. No, i u tom je slučaju potrebno podsjetiti na odredbe ZN-a o nužnom nasljednom dijelu koji otežava prepuštanje obiteljskog poslovanja (odnosno stjecanje poslovnog udjela u obiteljskom društvu) samo izabranom nasljedniku koji za to ima odgovarajuće kvalifikacije.⁶⁴ Izričitom je odredbom ZTD-a poslovni udio moguće naslijediti, čime se članstvo nasljednika izvodi iz članstva preminulog člana društva kao njegova pravnog prednika.⁶⁵ Tom je odredbom riješeno pitanje podobnosti poslovnog udjela da bude predmet nasljeđivanja, budući da se, prema ZN-u, ostavina sastoji od svega što je bilo ostaviteljevo u trenutku njegove smrti, osim onoga što se ne može naslijediti zbog svoje pravne naravi ili po zakonu.⁶⁶

Radi zadržavanja kontrole nad sastavom članova društva u slučaju nasljeđivanja,⁶⁷ ZTD predviđa da je u društvenom ugovoru moguće predvidjeti da je naslijedeni poslovni udio nasljednik dužan prenijeti nekom drugom članu društva ili osobi koju odredi društvo.⁶⁸ Pri tome, stjecatelj je dužan prenositelju platiti cijenu koja odgovara vrijednosti poslovnog udjela koja je iskazana u posljednjim financijskim izvješćima društva, sve pod pretpostavkom da se nasljednik i takva osoba drugačije ne dogovore.⁶⁹ Društvenim ugovorom je tada nužno odrediti tko će o tome odlučivati

63 Za njemačko pravo usp. Anne Sanders, „Company Law and the Law of Succession in Germany“, u: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss (Heidelberg: Springer, 2015.), 221.

64 Sanders, „Company Law“, 216. Za zakonsko određenje kruga nužnih nasljednika vidi čl. 69. i 70. ZN-a. Usporedna pravna doktrina ističe dodatni problem što potencijalna obveza isplate nužnog dijela nekom od zaknutih nasljednika može u obiteljskim društvima ugroziti daljnje poslovanje onda kada nema dovoljno likvidnih sredstava za podmirenje zahtjeva nužnih nasljednika. Više u: Kalss, *The Interaction Between*, 42.

65 Čl. 412. ZTD-a. Jednako uređuje i njemačko pravo u § 15 GmbHG-a. Kod nasljeđivanja kao univerzalnog sljedništva riječ je o derivativnom stjecanju članstva. Barbić, „Stjecanje članstva“, 22.

66 Čl. 5. st. 3. ZN-a. O sposobnosti za nasljeđivanje vidi u: Nikola Gavella i Vlado Belaj, *Nasljedno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 91-95.

67 Specifičnost upravo za d. o. o. Vidi u: Edita Čulinović-Herc, Sonja Marinac Rumora i Mihaela Braut Filipović, „Pravno uređenje odnosa članova u zatvorenim (*closely held*) društvima na primjeru hrvatskog društva s ograničenom odgovornošću“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci* 39, br. 1 (2018): 48-50, 53.

68 Čl. 414. ZTD-a. Ista je mogućnost prepoznata i u njemačkome pravu, iako ne postoji izričita zakonska odredba. Vidi u: Weller i Reichert, „§ 15“, Rbr. 455.

69 Radi se o statičkoj metodi procjene vrijednosti poslovnog udjela, koja se može razlikovati od drugih, dinamičkih metoda procjene. U društvenom je ugovoru svakako moguće dogovoriti i način izračuna cijene u slučaju prisilnog prijenosa poslovnog udjela s nasljednika na osobu

u ime društva. U nedostatku takve odredbe, odluku trebaju donijeti članovi društva na skupštini ili pisanim putem.⁷⁰ Iz navedenog, moguće je izvesti zaključak da biti nasljednik člana d. o. o. ne znači ujedno i zajamčeni ulazak u poziciju člana društva, no ako i tome nije tako, nasljednik će biti oštećen ako se od njega traži da prenese tek stečeni poslovni udio. ZTD ne ograničava pravo članova društva da u društvenom ugovoru predvide za slučaj smrti člana društva dodatna rješenja, kao i da detaljnije reguliraju položaj njegovih nasljednika u društvu.⁷¹

Jedno od pitanja koja se pojavljuju u vezi s nasljeđivanjem poslovnog udjela jest postoji li mogućnost ugovaranja prijenosa poslovnog udjela na području nasljednog prava. Hrvatsko pravo zabranjuje ugovore kojima ugovaratelj suugovaratelju ili trećoj osobi ostavlja imovinu ili dio nje nakon smrti, slijedom čega se ta osoba može pozvati na nasljeđivanje.⁷² ZN izrijeком propisuje ništavost ugovora o nasljeđivanju, ugovora o budućem nasljedstvu ili zapisu te ugovora o sadržaju oporuke.⁷³ Razlog tome jest nakana zakonodavca da kao pravne temelje nasljeđivanja propisuje isključivo zakon ili oporuku, isključujući ugovore.⁷⁴ Također se želi osigurati načelo slobode oporučnog raspolaganja.⁷⁵ Jer, lako je zamislivo da bi pojedini članovi

---

koju odredi društvo. Za razliku od čl. 414. ZTD-a, u njemačkoj se pravnoj teoriji smatra da ako u društvenom ugovoru nije određen način izračuna tako prenesenog poslovnog udjela, da bi se trebala primijeniti tržišna cijena poslovnog udjela u trenutku kada je nasljednik „izgubio“ poslovni udio. Vidi u: Weller i Reichert, „§ 15“, Rbr. 463.

70 Barbić, *Pravo društava*, 150.

71 Primjerice, nasljednici mogu u propisanom roku od društva zatražiti odobrenje da zadrže nasljedni poslovni udio te postanu članovi društva. Ukoliko ne dobiju odobrenje, obvezni su udio otkupiti po cijeni određenoj društvenim ugovorom. U svakom slučaju, ako u propisanom roku članovi društva ne donesu odluku ili ju donesu, ali u roku ne otkupe udio, smatra se da su nasljednici postali članovima društva. Barbić, *Pravo društava*, 151. U njemačkom pravu, ako poslovni udio naslijedi osoba koja nije predviđena društvenim ugovorom, to se smatra objektivnim razlogom koji opravdava isključenje člana iz društva. Tobias Mayer, *So können Sie einen GmbH-Gesellschafter ausschließen*, pristup 24. listopada 2024., <https://www.bms-rechtsanwaelte.de/gmbh-gesellschafter-ausschluss/>, 2.

72 Iako ZN ne definira pojam nasljednopravnog ugovora, stav je Hrvatina da se njegove temeljne značajke mogu pronaći u čl. 102. ZN-a. Više u: Branko Hrvatin, *Nasljednopravni ugovori*, pristup 13. studenoga 2024., http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/HrvatinB_Nasljednopravni-ugovori_2003s.pdf, 2.

73 Riječ je ugovorima kojim netko svojem suugovorniku ili trećoj osobi ostavlja svoju ostavinu ili njezin dio, ugovor kojim netko otuđuje nasljedstvo kojem se nada, kao i svaki ugovor o nasljedstvu treće osobe koja je još živa te ugovor kojim se netko obvezuje unijeti neku odredbu u svoju oporuku ili je ne unijeti, opozvati neku odredbu iz svoje oporuke ili ne opozvati je. Vidi čl. 102.-104. ZN-a. Prema Hrvatinu, nasljednopravne ugovore čine ugovor o nasljeđivanju (čl. 102. ZN-a) te ugovor o sadržaju oporuke (čl. 104. ZN-a), dok ugovor o budućem nasljedstvu ili zapisu (čl. 103. ZN-a), te ustup i raspodjela imovine za života (čl. 105. ZN-a) čine ugovore koji proizvode određene nasljednopravne učinke. Više u: Hrvatin, *Nasljednopravni ugovori*, 3. Vidi i Iva Tuhtan Grgić, „Ugovor o nasljeđivanju“ (doktorska disertacija, Zagreb: Pravni fakultet, 2014.), 18.

74 Andrea Fusaro, „Company Succession in the Latin Law Tradition Using the Example of the Italian Legal System“, u: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss (Heidelberg: Springer, 2015.), 296. Jednakoi u: Hrvatin, *Nasljednopravni ugovori*, 3.

75 Iva Tuhtan Grgić, „Pravni učinci ugovora o odricanju od nasljedstva koje nije otvoreno“, u:

obitelji mogli tražiti od ostavitelja da potpiše takve ugovore, pa bi takvih ugovora čak moglo biti i više, čime bi se stvorila situacija pravne nesigurnosti. Usporednopravno, uključivanje prijenosa poslovanja, odnosno sudbine ostaviteljevih poslovnih udjela u ugovor za slučaj smrti dopušteno je u njemačkom pravu.⁷⁶ No, iako takvi ugovori sklopljeni s trećim osobama prema hrvatskom pravu nisu dopušteni, ono ipak dozvoljava da usporedivi ugovor sklopi isključivo s vlastitim potomcima. Riječ je ugovoru o ustupu i raspodjeli imovine za života kojim predak može poslom među živima ustupiti i razdijeliti imovinu svojoj djeci i ostalim potomcima.⁷⁷

Nakon utvrđenja ili dokazivanja smrti⁷⁸ člana društva, njegov poslovni udio u d. o. o. prelazi na nasljednika, čime ono postaje njegovo nasljedstvo.⁷⁹ Nasljednik je poslovni udio stekao *ipso iure* ako i kada su ispunjene zakonske pretpostavke predviđene za nasljeđivanje,⁸⁰ a ostavinskim se postupkom samo deklariraju nasljednopravni učinci koji su već nastali.⁸¹ S obzirom na to da nije potrebna posebna izjava o prihvatanju nasljedstva (ali moguće je odreći se nasljedstva), pripadnost poslovnog udjela mijenja se u trenutku smrti ostavitelja.⁸² Time bi se nasljedniku moralo omogućiti da se legitimira prema društvu i trećima kao član društva i ovlaštenik na poslovnom udjelu, budući da poslovni udio predstavlja nedjeljivu i jedinstvenu cjelinu.⁸³ Posebice uzevši u obzir da, iako u trenutku smrti ostavitelja nasljednik može stupiti u pravni položaj koji mu pripada, u praksi se nerijetko događa da se ostavinski postupak oduži.⁸⁴ Javni bilježnik kao povjerenik općinskog suda

---

Liber amicorum Aldo Radolović, ur. Zvonimir Slakoper, Maja Bukovac Puvača i Gabrijela Mihelčić (Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2018.), 502.

76 Kalls, *The Interaction Between*, 27. U ugovoru o nasljeđivanju (njem. *Erbvertrag*) svaka od ugovornih strana može ugovorno raspolagati za slučaj smrti (§ 2278 (1) *Bürgerliches Gesetzbuch*, BGBI. 2024 I Nr. 323 od 23. listopada 2024. (u daljnjem tekstu: BGB)). Ostavitelj ovaj ugovor može samo osobno sklopiti (§ 2274 BGB-a) pred javnim bilježnikom (§ 2276 BGB-a) s trećim osobama, uključujući i osobe koje nisu srodnici, i to samo radi imenovanja nasljednika, određivanja ostavinske imovine, uvjeta i izbora mjerodavnog nasljednog prava (§ 2278 (2) BGB-a).

77 Čl. 105. ZN-a.

78 Utvrđuje se izvatkom iz matice umrlih ili se dokazuje pravomoćnim rješenjem suda o proglašenju nestale osobe umrlom.

79 Čl. 3., čl. 5. st. 2., čl. 122. i čl. 129. st. 1. ZN-a. Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2012.), 708.

80 Smrt ostavitelja (u ovom slučaju člana društva), postojanje nasljednika i ostavine te pravna osnova nasljeđivanja (zakon ili oporuka). Više u: Klarić i Vedriš, *Građansko pravo* (2012.), 708.

81 Gavella i Belaj, *Nasljedno pravo*, 444. Rješenje o nasljeđivanju deklaratorna je odluka kojom se utvrđuje tko je postao nasljednikom zbog smrti ostavitelja te, ukoliko je više nasljednika, u kojim omjerima.

82 Usp. Markovinović, „Prijenos poslovnog“, 224.

83 Dubravka Hrabar, „Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 204-205.

84 Dinka Šago i Marina Stanić, „Neke osobitosti ostavinskog postupka“, u: *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“*, ur. Vesna Rijavec, Arsen Janevski, Aleš Galič, Jozo Čizmić, Vesna Lazić Smoljanić, Milijan Sesar i Dinka Šago (Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016.), 229.

provodi ostavinski postupak u kojem je dužan utvrditi tko su nasljednici ostavitelja i što ulazi u ostavinu.⁸⁵ U skladu s primjenjivim istražnim načelom, na javnom je bilježniku zadatak prikupljanja i utvrđivanja činjenica u postupku zbog čega mora od nadležnog registra trgovačkog suda zatražiti posljednji ovjereni popis članova društva iz kojeg će biti razvidno koliko je poslovnih udjela preminuli član društva imao, kao i nominalne iznose i redne brojeve.⁸⁶ Ukoliko su nasljednici suglasni da samo jedan od njih nasljeđuje poslovni udio jer ostali nemaju interesa postati članovima društva, svoj položaj mogu jednostavno riješiti. Potrebno je dati nasljedničku izjavu kojom ustupaju svoj nasljednički dio na poslovnom udjelu nasljedniku za kojeg postoji suglasnost da ga naslijedi. Pri tome, za taj svoj ustupak, mogu (ali i ne moraju) od nasljednika koji želi postati članom zahtijevati da im on ustupi svoj nasljedni dio na nekom drugom dijelu ostavinske imovine (primjerice na nekoj nekretnini). Ovakva je situacija u praksi relativno česta, tako da nasljednici koji ne smatraju spornim nasljedno pravo, obujam i sadržaja nasljedstva, sporazumno mogu predložiti podjelu ostavine i način diobe kako bi izbjegli vođenje zasebnoga sudskoga izvanparničnog postupka za razvrnuće.⁸⁷ Javni će bilježnik takav sporazum unijeti u rješenje o nasljeđivanju. Budući da nasljednici sporazumno te vlastitom i slobodnom voljom pristupaju podjeli, nije prijeporna okolnost što vrijednost predmeta ili prava koja nasljednik dobije podjelom može biti neproporcionalna veličini njegova nasljednog dijela.⁸⁸

U situacijama kada dolazi do nasljeđivanja poslovnog udjela, logično je da će se često postaviti i pitanje njegove djeljivosti, posebice ako tu situaciju sagledamo u kontekstu često složenih obiteljskih odnosa.⁸⁹ Budući da je pravo svakog nasljednika odlučiti hoće li prihvatiti ili odbiti nasljedstvo, problem nastaje onda kada nasljednici ne mogu postići konsenzus o podjeli ostavinske imovine, konkretno tko će se prihvatiti članstva u društvu nasljeđivanjem poslovnog udjela, posebice ako bi ta osoba ujedno bila i njegov jedini imatelj. Tada će se rješenjem o nasljeđivanju predmetni poslovni udio ostavitelja rasporediti na više nasljednika koji imaju interesa postati članovi društva, na način da svaki od njih ostvaruje prava na svakom od poslovnih udjela. U tom slučaju ne dolazi *eo ipso* do podjele poslovnog udjela,⁹⁰ već

85 Čl. 219. ZN-a. Ostavinski se postupak pokreće sastavljanjem smrtovnice u matičnom uredu u kojoj se navode svi potrebni podaci, uključujući i oni koji se odnose na ostavinsku imovinu.

86 Damir Kontrec, Jožica Matko-Ruždjak i Đuro Sessa, *Zakon o nasljeđivanju: s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom pojmova* (Zagreb: Organizator, 2015.), 218-219.

87 Čl. 226. st. 3. ZN-a.

88 Katarina Sokić i Jelena Uzelac, „Imovinskopravni položaj osoba lišenih poslovne sposobnosti“, *Financije i pravo* 6, br. 2 (2018): 23-24.

89 Situacija se po pitanju djeljivosti poslovnih udjela promijenila nakon 2009. godine Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 137/09. brisan je čl. 416. koji je propisivao prijenos dijela poslovnog udjela. Time je omogućeno da u društvenom ugovoru više ne mora biti predviđena odredba kojom se navodi da su poslovni udjeli djeljivi. Više o razlozima ukidanja odredbe čl. 416. ZTD-a u: Barbić, *Pravo društava*, 101-102. I u njemačkom pravu članovi društva na skupštini odlučuju o podjeli poslovnog udjela. Vidi § 46 GmbHG-a.

90 VTSRH, Pž-3073/2013-2 od 19. listopada 2016.

nastaje nasljednička zajednica na svakom od njih jer se rješenjem o nasljeđivanju određuje kojem nasljedniku pripada određeni idealni dio poslovnog udjela.⁹¹ To, dakle, ne znači podjelu poslovnog udjela jer ostavinski sud isto nije ovlašten učiniti.⁹² Razvrgavanje nasljedničke zajednice predstavlja raspolaganje zajedničara svojim pravom u nasljedničkoj zajednici.⁹³ Praktično će se uspostaviti situacija prema kojoj na svakom poslovnom udjelu postoji više ovlaštenika, a dva (ili više) nasljednika postaju imateljima poslovnih udjela zajedno i nepodijeljeno,⁹⁴ na način da prava mogu ostvarivati samo zajedno, dok za obveze odgovaraju solidarno.⁹⁵ Pravna doktrina ističe da nasljedno pravo nema odgovarajući okvir pravila za organiziranje donošenja odluka ili odgovornosti unutar nasljedničke zajednice koja se formira na poslovnom udjelu preminulog člana društva.⁹⁶ Ako nasljednici ne imenuju zajedničkog zastupnika koji će ih zastupati u njihovim interesima, radi otklanjanja otežanog funkcioniranja društva u nastaloj situaciji, ZTD izrijeком određuje da su valjano poduzete pravne radnje koje društvo treba poduzeti prema imatelju poslovnog udjela, te kada ih poduzme i samo prema jednom od njih jer one djeluju prema svim nasljednicima kao ovlaštenicima.⁹⁷ Razvidno je da u situacijama više ovlaštenika na jednom poslovnom udjelu nastaju dvije razine pravnih odnosa: a) odnos koji nastane između nasljednika kao ovlaštenika na istom poslovnom udjelu te b) odnos koji nastaje između člana društva i samog društva. Ukoliko se zajedničko ostvarivanje prava na poslovnom udjelu dovede u vezu s potencijalno problematičnim i disfunkcionalnim obiteljskim odnosima, jasno je kako takve situacije mogu dovesti do otežanog funkcioniranja društva jer se nasljednici, posebice oni koji su u sporu, ne bi mogli usuglasiti oko jedinstvenog stava u određenom pitanju, a to bi posljedično utjecalo i na donošenje odluka u samom društvu koje ionako mogu biti dovoljno otežane s obzirom na disperzirane interese članova društva.⁹⁸ Njemačka doktrina posebno ističe problem što nasljedničke zajednice često ostaju nerazvrgnute kroz dulje vrijeme, što ozbiljno šteti poslovanju koje kao „živa materija“ zahtijeva stalno donošenje odluka i prilagodbu novim ekonomskim uvjetima. Zato praksa nerijetko zagovara oporučno raspolaganje kojim bi se poslovanje prepustilo samo

91 Vesna Buljan i Ivica Omazić, *Stjecanje, promjena i prestanak članstva u trgovačkim društvima: Priručnik za polaznike/ice* (Zagreb: Pravosudna akademija, 2016.), 41.

92 Barbić, *Pravo društava*, 150. Usp. Tina Jakupak, „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 2 (2021): 565.

93 Barbić, *Pravo društava*, 101.

94 U knjigu poslovnih udjela, uz poslovni udio koji im zajednički pripada, upisuje se svaki od njih. Pri tome, ne predstavljaju pojedinačno i svaki za sebe članove društva. Vidi u: Jakupak, „Poslovni udjel(i)“, 565. Vidi i VTSRH, Pž-4469/2017 od 17. prosinca 2019.

95 Čl. 417. st. 1. ZTD-a. Jednako i njemačko pravo prema § 18 GmbHG-a. U njemačkom pravu, za tzv. *Erbengemeinschaft* usp. §§ 2032-2057a BGB-a, gdje sva imovina zajednički pripada svim nasljednicima kao članovima nasljedničke zajednice.

96 Za njemačko pravo usp. Sanders, „Company Law“, 221.

97 Čl. 417. st. 2. ZTD-a.

98 Zvonimir Jelinić, „Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima“, u: *Imovinskopравни aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst: zbornik radova*, ur. Branka Rešetar i Mirela Župan (Osijek: Pravni fakultet, 2011.), 131.

jednom nasljedniku.⁹⁹ Pod pretpostavkom da društveni ugovor društva ne zabranjuje podjelu poslovnog udjela,¹⁰⁰ ono što je potrebno učiniti je predložiti skupštini društva donošenje odluke o podjeli poslovnog udjela na kojem postoji više ovlaštenika.¹⁰¹ Stoga, nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju, skupština društva morat će, uz suglasnost nasljednika u ulozi više ovlaštenika na istom poslovnom udjelu koji se dijeli, donijeti odluku o njegovoj podjeli te utvrđenju koji poslovni udio je stekao koji od nasljednika.¹⁰² Odlukom o podjeli poslovnog udjela raniji poslovni udio prestaje postojati i umjesto njega će nastati najmanje dva samostalna poslovna udjela. Dodatno, ako je društvo osnovano na temelju izjave o osnivanju koju je dao preminuli član društva, pa ono nakon toga postane društvo s više od jednog člana, rješenjem o nasljeđivanju utvrđeni nasljednici koji su postali članovi društva moraju sklopiti društveni ugovor.¹⁰³

Važno je podsjetiti kako se članstvo u d. o. o. stječe i njime se raspolaže upravo prijenosom poslovnog udjela kao cjelinom, odnosno skupom prava i obveza.¹⁰⁴ Stoga, smrt ostavitelja predstavlja važan trenutak za stjecanje poslovnog udjela, dok je za stjecanje položaja člana u odnosu prema društvu važan upis u knjigu poslovnih udjela.¹⁰⁵ Kako bi se zaštitili stjecatelji poslovnih udjela, čl. 411. st. 2. ZTD-a uvodi predmnijevu da je u knjizi poslovnih udjela upis obavljen s danom

99 Sanders, „Company Law“, 217-218.

100 Društvenim je ugovorom moguće otežati ili isključiti mogućnost podjele poslovnog udjela, čak i samo za određene poslovne udjele, podjelu među nasljednicima ili za određenu skupinu stjecatelja udjela. Barbić, *Pravo društava*, 103. Ukoliko članovi društva izričito ugovore da je poslovni udio prenosiv, ali ne ugovore izričito da je on i djeljiv, tada će odredbe društvenog ugovora biti prepreka za podjelu poslovnog udjela i prijenos tako podijeljenog udjela, već nasljednici mogu biti samo (su)ovlaštenici na nedjeljivom poslovnom udjelu u jednakim omjerima.

101 Vidi čl. 441. st. 1. t. 5. ZTD-a.

102 S obzirom na to da će nasljednici iza preminulog člana društva kao suovlaštenici na poslovnom(im) udjelu(ima) glasovati u skladu sa zakonskom sintagmom „ostvarivati prava iz udjela samo zajedno“, postavlja se pitanje kako će glasovati nasljednici koji su u sporu te hoće li se moći ostvariti konsenzus. Vrlo je vjerojatno da bi najveći problem mogao nastati u slučaju smrti većinskog člana društva, čijim će glasovima na skupštini raspolagati njegovi nasljednici. Oni bi kao takvi mogli blokirati donošenje odluke o podjeli poslovnog udjela, no ako se zaključi da je nasljednicima kao novim imateljima poslovnog udjela u interesu funkcioniranje samog društva, pretpostavka je da bi do konsenzualnog rješenja morali doći.

103 Čl. 412. st. 5. ZTD-a. U suprotnom slučaju, spoje li se raspolaganjem poslovnim udjelima po bilo kojoj osnovi svi udjeli kod jedne osobe tako da nastane društvo jedne osobe, zbog toga se ne mijenja društveni ugovor niti je potrebna izjava o osnivanju društva.

104 Jakša Barbić, „Poslovni udio kao utjelovljenje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću“, *Pravo i porezi*, br. 12 (2000): 7; Siniša Petrović i Petar Ceronja, *Osnove prava društava* (Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.), 189-190 i 201; Barbić, *Pravo društava*, 90; Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima* (Zagreb: RRiF-plus, 2004.), 571. Za usporedno pravo vidi u: Dieter Duursma, Henriette-Christine Duursma-Kepplinger i Marianna Roth, *Handbuch zum Gesellschaftsrecht* (Beč: Lexis Nexis, 2007.), 812. Za sudsku praksu, vidi presudu VTSRH, Pž-7475/04 od 6. veljače 2007.

105 Markovinović, „Prijenos poslovnog“, 225-226. Prema čl. 410. i 411. ZTD-a., poslovni udjeli vode se u knjizi poslovnih udjela, a u odnosu na društvo, član društva je samo onaj tko je upisan u knjizi poslovnih udjela i o čijem je članstvu obaviješten registarski sud.

kada društvu prisprije prijava za upis kojoj je priložena izjava iz čl. 410. st. 2. ZTD-a,¹⁰⁶ ako ispunjava uvjete koji se traže za takav upis, bez obzira na vrijeme kada je upis stvarno obavljen. Time se doprinosi pravnoj sigurnosti, posebice u odnosu na stjecatelja poslovnog udjela koji činjenično ne može imati utjecaja na okolnost vodi li društvo uopće knjigu poslovnih udjela te je li uprava uredno izvršila svoju obvezu upisa prijena.¹⁰⁷ Stoga, možemo valjano zaključiti kako za stjecanje članstva u društvu nije dovoljno samo pravomoćno rješenje o nasljeđivanju kojim su utvrđeni nasljednici na poslovnom udjelu ostavitelja – člana društva kao potencijalno novi članovi društva. Kako bi rješenje proizvodilo učinke i prema samom društvu čiji se poslovni udio naslijedilo, potrebno je o tome obavijestiti samo društvo. Pri tome, nije propisana forma ili način na koji je to potrebno učiniti, ali je svakako jasna svrha predmetne zakonske odredbe da samo društvo bude upoznato sa sastavom vlastitog članstva, kako bi moglo pravilno usmjeriti zahtjeve za ispunjenje određenih članskih obveza ili za izvršenje članskih prava.¹⁰⁸ Osim samog društva, o nasljeđivanju poslovnog udjela, odnosno promjenama u članstvu mora biti obaviješten i registarski sud.¹⁰⁹ Upis u knjigu poslovnih udjela, kao ni obavijest registarskom sudu iz čl. 411. ZTD-a ne smatraju se konstitutivnima za stjecanje poslovnog udjela.¹¹⁰ Zanimljivo je razmotriti situacije kada član društva koji je preminuo istovremeno obnaša funkciju člana uprave, što može uzrokovati trenutačni vakuum u upravljanju. To je osobito kritično za društva u kojima je preminuli član bio ključna figura za operativno vođenje poslovanja ili je imao specifična znanja i vještine koje su neophodne za funkcioniranje društva. Tada društvo mora hitno riješiti pitanje imenovanja novog člana uprave kako bi se izbjeglo blokiranje poslovanja, posebice kada premine jedini član d. o. o., koji je ujedno bio jedini član uprave čime *de facto* društvo ostaje bez uprave, ali i bez mogućnosti sazivanja skupštine sve dok se ostavinski postupak ne okonča, te se proglase nasljednici kao sljednici preminulog člana društva.¹¹¹ Ukoliko društvo nema nadzorni odbor ili ako on člana uprave ne imenuje bez odgađanja, sud će na prijedlog zainteresirane osobe ili po službenoj dužnosti postaviti privremenog upravitelja koji nadomješta upravu društva do imenovanja potrebnog broja njezinih članova.¹¹²

106 Riječ je o izjavi stjecatelja poslovnog udjela da nije pravomoćno osuđen za kazneno djelo financiranja terorizma ili pranja novca, odnosno da su prestale pravne posljedice osude, kao i da mu nije uvedena, ili je ukinuta međunarodna mjera ograničavanja raspolaganja imovinom.

107 Zvonimir Slakoper, *Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji* (Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2001.), 444.

108 Promjene poslovnih udjela provodi uprava u knjizi poslovnih udjela koju je dužna uredno voditi, na temelju prijave zainteresirane osobe (kod nasljeđivanja to će biti upravo sam nasljednik) ili na temelju saznanja nekog od organa društva (čl. 410. st. 1. i 2. ZTD-a).

109 Vidi čl. 62. st. 3. i čl. 410. st. 2. ZTD-a. Svrha jest osiguranje pravne sigurnosti i načela javnosti registra, budući da se od novele ZTD-a iz 2009. u sudski registar upisuje i javno objavljuju propisani podaci članova d.o.o. Više u: Jakša Barbić, „Novela Zakona o trgovačkim društvima iz 2009. i poslovni udio u društvu s ograničenom odgovornošću“, *Pravo u gospodarstvu* 50, br. 1 (2011): 216.

110 Markovinović, „Prijenos poslovnog“, 223.

111 VTSRH, Pž-569/06 od 10. svibnja 2006.

112 Čl. 423. st. 5. i 6. ZTD-a. Vidi u: Buljan i Omazić, *Stjecanje, promjena i prestanak*, 31.

4. ZAKLJUČAK

Prijenos poslovnih udjela u obiteljskim d. o. o. u uvjetima smjene generacija otvara brojna pitanja koja zahtijevaju povezivanje prava društava s drugim granama prava. Kako su u RH najizgledniji sukcesori osnivača njegova djeca, do prijenosa poslovnog udjela *inter vivos* dolazi najčešće na temelju ugovora o darovanju. No, do smjene generacija može doći i neplanirano, zakonskim ili oporučnim nasljeđivanjem poslovnog udjela. U RH nije dopušteno sklapati nasljedničke ugovore te na taj način utjecati na položaj nasljednika, osim ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života (djeci i ostalim potomcima), koji se zanemarivo koristi u praksi. Stav je nasljednog prava da ostavitelja nije moguće ograničiti u njegovim oporučnim raspoložbama, pa čak i ako imenuje svojim nasljednikom poslovnog udjela osobu izvan obitelji.

Kada je riječ o prijenosu poslovnih udjela *inter vivos* djeci bez naknade, darovatelj može preferirati jedno dijete prenoseći mu/joj većinski (ili čak 100 %) udio, a ostalima prenijeti manjinske udjele ili čak niti to. Na darovatelju je, odnosno osnivaču društva velika odgovornost jer treba izabrati sposobnog sukcesora, no ujedno očuvati dobre odnose u obitelji i obiteljskom društvu. Jedna od težih kriza u obiteljskom društvu nastaje ako obdarenik otuđi darovani poslovni udio trećoj osobi i tako iznevjeri, s jedne strane darovatelja, a s druge strane ostale članove obitelji, koji su pri prijenosu poslovnih udjela dobili manjinski udio ili čak niti to.

U ovome je radu istražena široka paleta zaštitnih mehanizama kojima se mogu ograničiti raspoložbe imatelja poslovnog udjela, pa tako i onoga koji je stekao poslovni udio bez naknade. Identificirane su apsolutna zabrana raspolaganja poslovnim udjelom (ili samo do isteka nekog vremena), zabrana otuđenja poslovnih udjela osobama izvan nekog kruga ili nametanje obveze otuđenja osobama unutar nekog kruga, uvođenje prvenstvenih prava za neke osobe prilikom stjecanja poslovnih udjela i/ili davanje suglasnosti tih osoba prije poduzimanja otuđenja. Krug ovlaštenika tih prava može uključivati i osobe koje nisu članovi društva, pa tako i članove obitelji. Posegne li se za takvim zaštitnim mehanizmima, pri određivanju kruga ovlaštenika tih prava treba biti vrlo precizan (primjerice članovi obitelji koji čine prvi nasljedni red člana društva, članovi obitelji koji su zakonski nasljednici u uspravnoj liniji, ali ne i njihovi bračni drugovi i sl.)

Autorice smatraju da bi iz široke palete zaštitnih mehanizama u društveni ugovor trebalo unijeti samo one koji će izdržati test vremena, a ne samo riješiti neku partikularnu situaciju u odnosu na jednog člana. Tako i zabrana otuđenja do isteka nekog roka (što se može postaviti za darovane poslovne udjele) može postati ozbiljnom smetnjom ako *ex post* i obdarenik i drugi članovi društva smatraju prijevremenu prodaju prikladnom. Nadalje, uvođenje prava prvokupa poslovnog udjela u korist članova društva (ili obitelji) može ostati mrtvo slovo na papiru ako ovlaštenik nema sredstava. Budući da razna prioriteta prava pri stjecanju poslovnog udjela ili uvjetovanje stjecanja poslovnog udjela (primjerice nečijom suglasnošću), mogu biti vezana za različite ovlaštenike (uključujući i samo društvo), što je više takvih prava ili ograničenja ili njihovih kombinacija to postoji realna opasnost da spor izbije oko toga čije se pravo primjenjuje prvo ili kome ono točno pripada. Zato

ta prava ne treba gomilati, a ako ih i ima više, tada ih treba rangirati, pogotovo ako izostanak realizacije jednog (npr. prava prvokupa) uvjetuje aktivaciju drugog (npr. davanje suglasnosti).

Budući da ovlaštenik tih prvenstvenih prava u stjecanju poslovnog udjela može biti i samo društvo (što je korisno predvidjeti ako članovi društva ili obitelji nemaju financijskih sredstava), radit će se o stjecanju vlastitih poslovnih udjela, pa je dobro zauzeti stav o tome, hoće li prilikom otuđenja tako stečenih vlastitih poslovnih udjela prioritetna prava članova društva oživjeti ili ne. S druge strane, ako se društvenim ugovorom prijenos poslovnog udjela uvjetuje suglasnošću društva, također treba naznačiti tko tu suglasnost daje za društvo, jer će se, u nedostatku toga, presumirati da to čini uprava. U obiteljskom društvu mogu se predvidjeti i posebna tijela za davanje takve suglasnosti, poput tijela u kojem su samo članovi društva koji su ujedno članovi obitelji ili, u kojem osim potonjih, sudjeluju i članovi obitelji koji nisu članovi društva (ali su primjerice njihovi zaposlenici).

Određeni stupanj zaštite od neželjenog ponašanja stjecatelja poslovnog udjela (u obiteljskom društvu) može se postići uvođenjem odgovarajućih ograničenja ili vremenskih zabrana i u ugovore o otuđenju poslovnog udjela, prema općim pravilima obveznog prava. No, ta ograničenja djeluju samo *inter partes*, za razliku od onih u društvenom ugovoru koja djeluju prema svim članovima društva. Budući da je ugovor o prijenosu poslovnog udjela apstraktan u odnosu na temeljni pravni posao (u našem slučaju darovanje), mogućnost utvrđenja ništetnosti tog ugovora ravna se po općim pravilima o ništetnosti ugovora iz obveznog prava (primjerice mane volje, koje za besplatne pravne poslove uključuju i zabludu u pobudi). Mogući je i opoziv darovanog poslovnog udjela (primjerice zbog grube nezahvalnosti) ili raskid istog (primjerice zbog neispunjenja nameta), ali se povrat darovanog (u slučaju nemogućnosti vraćanja, primjerice jer je već prešao u ruke treće osobe) ostvaruje po pravilima stjecanja bez osnove.

Prilikom nasljeđivanja poslovnih udjela nastaju brojna pravna pitanja, kao rezultat međudjelovanja propisa nasljednog prava i prava društava. Ako nasljednici ne ustupe svoj nasljedni dio na poslovnom udjelu u korist jednog od nasljednika, kao i kada ga nije moguće ili dopušteno podijeliti, tada će se na njemu formirati nasljednička zajednica. Za nasljednike kao suovlaštenike na tom ili tim poslovnim udjelima, do njezina će razvrgavanja nastati složena situacija i za njih i za društvo. Ako nasljednici nisu složni, to će se osobito odraziti na donošenje odluka u društvu, stoga je svakako prikladno barem imenovati zajedničkog zastupnika. Također valja upozoriti da će u slučaju oporučnog raspolaganja poslovnim udjelima u korist neke osobe (ne nužno zakonskog nasljednika), zakonski nasljednici imati pravo na nužni dio. No, kako se društvenim ugovorom može odrediti da je nasljednik dužan poslovni udio prenijeti nekom drugom članu društva ili osobi koju odredi društvo, društvo će i u toj situaciji imati ultimativnu kontrolu nad sastavom svog članstva.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Altmeppen, Holger. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*. München: C.H. Beck, 2023.
2. Badrov, Sanja. „Kaznena djela protiv časti i ugleda u hrvatskom kaznenom pravu“. *Pravnik* 41, br. 84 (2007): 61-94.
3. Barbić, Jakša. „Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 62, br. 1-2 (2012): 475-534.
4. Barbić, Jakša. „Novela Zakona o trgovačkim društvima iz 2009. i poslovni udio u društvu s ograničenom odgovornošću“. *Pravo u gospodarstvu* 50, br. 1 (2011): 185-225.
5. Barbić, Jakša. „Poslovni udio kao utjelovljenje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću“. *Pravo i porezi*, br. 12 (2000): 6-11.
6. Barbić, Jakša. *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo, Zadruga, Europska zadruga*. Zagreb: Organizator, 2020.
7. Barbić, Jakša. „Stjecanje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću“. *Pravo i porezi* 10, br. 1 (2001): 21-25.
8. Barbić, Jakša. *Zakon o trgovačkim društvima s uvodnim objašnjenjima, pregledom usklađenosti s europskim pravom i abecednim kazalom*. Zagreb: Organizator, 2010.
9. Battisti, Martina i Amanda Williamson. „The Role of Intermediaries in the Small Business Transfer Process“. *Small Enterprise Research* 22, br. 1 (2015): 32-48.
10. Baus, Kirsten. *Die Familienstrategie: Wie Familien ihr Unternehmen über Generationen sichern*. Wiesbaden: Springer Gabler, 2016.
11. „BGH, Urteil vom 02-07-1990 - II ZR 243/89“. *Neue Juristische Wochenschrift* 41 (1990): 2616-2620.
12. „BGH, Urteil vom 4.12.2001 - X ZR 167/99 (Zweibrücken)“. *Neue Juristische Wochenschrift* 14 (2002): 1047-1048.
13. Binz, Mark K. i Gerhard Mayer. „Anteilsvinkulierung bei Familienunternehmen“. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht* br. 6 (2012): 201-212.
14. Braut Filipović, Mihaela. „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 935-962.
15. Braut Filipović, Mihaela, Edita Čulinović-Herc i Srđan Šimac. „Rješavanje sporova u obiteljskim trgovačkim društvima medijacijom“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 45, br. 1 (2024): 153-176.
16. Brnabić, Ratko i Bojan Brkić. „Istup člana društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 54, br. 3 (2017): 615-636.
17. Buljan, Vesna i Ivica Omazić. *Stjecanje, promjena i prestanak članstva u trgovačkim društvima: Priručnik za polaznike/ice*. Zagreb: Pravosudna akademija, 2016.
18. Čulinović-Herc, Edita, Sonja Marinac Rumora i Mihaela Braut Filipović. „Pravno uređenje odnosa članova u zatvorenim (*closely held*) društvima na primjeru hrvatskog društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci* 39, br. 1 (2018): 45-86.
19. Duursma, Dieter, Henriette-Christine Duursma-Kepplinger i Marianne Roth. *Handbuch zum Gesellschaftsrecht*. Beč: Lexis Nexis, 2007.
20. Ebbing, Frank. „§ 15“. U: *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Lutz Michalski, Rbr. 1-260. München: C.H. Beck, 2023.
21. Fusaro, Andrea. „Company Succession in the Latin Law Tradition Using the Example of the Italian Legal System“. U: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss, 289-304. Heidelberg: Springer, 2015.
22. Gavella, Nikola i Vlado Belaj. *Nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2008.

23. Gorenc, Vilim, Loris Belanić, Hrvoje Momčinović, Ante Perkušić, Andrea Pešutić, Zvonimir Slakoper, Mario Vukelić i Branko Vukmir. *Komentar Zakona o obveznim odnosima*. Zagreb: Narodne novine, 2014.
24. Gorenc, Vilim, Zvonimir Slakoper, Vladimir Filipović i Vlado Brkanić. *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*. Zagreb: RRiF-plus, 2004.
25. Harbarth Stephan. „§ 53“. U: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette, Rbr. 1-273. München: C.H. Beck, 2022.
26. Hrabar, Dubravka. „Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine.“ *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 189-211.
27. Jakupak, Tina. „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 2 (2021): 559-577.
28. Jelinić, Zvonimir. „Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima“. U: *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst: zbornik radova*, ur. Branka Rešetar i Mirela Župan, 121-137. Osijek: Pravni fakultet, 2011.
29. Kačer, Hrvoje i Zvonimir Slakoper. „Ugovor o darovanju“. U: *Obvezno pravo: Posebni dio I, Pojedini ugovori*, ur. Vilim Gorenc, Hrvoje Kačer, Hrvoje Momčinović, Zvonimir Slakoper, Branko Vukmir i Loris Belanić, 115-137. Zagreb: Novi informator, 2012.
30. Kalss, Susanne. „Rechtsformalternativen in Familiengesellschaften“. U: *Recht der Familiengesellschaften*, ur. Hans-Ueli Vogt, Holger Fleischer i Susanne Kalss, 2-63. Tübingen: Mohr Siebeck, 2016.
31. Kalss, Susanne. „The Interaction Between Company Law and the Law of Succession - A Comparative Perspective“. U: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss, 3-46. Heidelberg: Springer, 2015.
32. Klarić, Petar i Martin Vedriš. *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2012.
33. Klarić, Petar i Martin Vedriš. *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2014.
34. Koch, Jens. „§ 525“. U: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, ur. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker i Bettina Limperg, Rbr. 1-15. München: C.H. Beck, 2023.
35. Koch, Jens. „§ 527“. U: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, ur. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker i Bettina Limperg, Rbr. 1-4. München: C.H. Beck, 2023.
36. Koch, Jens. „§ 530“. U: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, ur. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker i Bettina Limperg, Rbr. 1-18. München: C.H. Beck, 2023.
37. Koch, Jens. „§ 531“. U: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, ur. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker i Bettina Limperg, Rbr. 1-10. München: C.H. Beck, 2023.
38. Koeberle-Schmid, Alexander. *Family Business Governance – Aufsichtsgremium und Familienrepräsentanz*. Wiesbaden: Gabler, 2008.
39. Kontrec, Damir, Jožica Matko-Ruždjak i Đuro Sessa. *Zakon o nasljedivanju: s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom pojmovima*. Zagreb: Organizator, 2015.
40. Lecouvie, Kelly i Jennifer Pendergast. *Family Business Succession*. London: Palgrave Macmillan, 2014.
41. Markovinović, Hrvoje. „Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 213-244.

42. Mezulić Juric, Petra i Mirela Alpeza. *Izazovi prijenosu poslovanja u malim i srednjim poduzećima*. Zagreb: CEPOR – Centar za politiku i razvoj malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2017.
43. OECD. *Inheritance Taxation in OECD Countries, OECD Tax Policy Studies*, br. 28. Paris: OECD Publishing, 2021.
44. Perkušić, Ante i Branka Ivančić. „Ugovor o darovanju nekretnine *de lege lata* i *de lege ferenda* – pobijanje paulijanskim tužbama, nasljedopravni i poreznopravni aspekti“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 26, br. 2 (2005): 901-932.
45. Petrović, Siniša i Petar Ceronja. *Osnove prava društava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.
46. Sanders, Anne. „Company Law and the Law of Succession in Germany“. U: *Company Law and the Law of Succession*, ur. Susanne Kalss, 213-259. Heidelberg: Springer, 2015.
47. Senegović, Iva, Valerija Bubljić i Gordana Čorić. „Family Business Succession Risks: The Croatian Context“, U: *Family Businesses in Transition Economies*, ur. Leo-Paul Dana i Veland Ramadani, 175-197. Heidelberg: Springer, 2015.
48. Shanker, Melissa Carey i Joseph H. Astrachan. „Myths and Realities: Family Businesses’ Contribution to the U. S. Economy“. *Family Business Review* 9, br. 2 (1996): 107-124.
49. Slakoper, Zvonimir. *Društvo s ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2001.
50. Smith, Nicholas. *Advising Family Owned Busines*. Bristol: Lexis Nexis, 2017.
51. Sokić, Katarina i Jelena Uzelac. „Imovinskopravni položaj osoba lišenih poslovne sposobnosti“. *Financije i pravo* 6, br. 2 (2018): 7-32.
52. Stamm, Isabell i Christina Lubinski. „Crossroads of Family Business Research and Firm Demography – A Critical Assessment of Family Business Survival Rates“. *Journal of Family Business Strategy* 2, br. 3 (2011): 117-127.
53. Steimbrenner, Daniela, Stefan Weck i Jan Zental. *An International Comparison of Inheritance Taxes*. Munich: Foundation for Family Businesses, 2024.
54. Šago, Dinka i Marina Stanić. „Neke osobitosti ostavinskog postupka“. U: *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“*, ur. Vesna Rijavec, Arsen Janevski, Aleš Galič, Jozo Čizmić, Vesna Lazić Smoljanić, Milijan Sesar i Dinka Šago, 213-250. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016.
55. Tuhtan Grgić, Iva. „Pravni učinci ugovora o odricanju od nasljedstva koje nije otvoreno“. U: *Liber amicorum Aldo Radolović*, ur. Zvonimir Slakoper, Maja Bukovac Puvača i Gabrijela Mihelčić, 501-527. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2018.
56. Tuhtan Grgić, Iva. „Ugovor o nasljeđivanju“. Doktorska disertacija. Zagreb: Pravni fakultet, 2014.
57. Verse, Dirk A. „§ 15 GmbHG.“ U: *Gesellschaftsrecht*, ur. Martin Henssler i Lutz Strohn. München: C.H. Beck, 2024.
58. Weller, Marc-Philippe i Jochem Reichert. „§ 15“. U: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette, Rbr. 1-567. München: C.H. Beck, 2022.
59. Wicke, Hartmut. „§ 3.“ U: *Münchener Kommentar zum GmbHG*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette, Rbr. 1-159. München: C. H. Beck, 2022.
60. Wiedemann, Herbert i Klaus Heinemann. „Der Widerruf der Schenkung einer Gesellschaftsbeteiligung“. *Der Betrieb*, br. 33 (1990): 1649-1655.
61. Zwick, Gary A. i James J. Jurinski. *Tax and Financial Planning for the Closely Held Family Business*. Cheltenham: Edward Elgar, 2019.

Pravni propisi:

1. *Bürgerliches Gesetzbuch*, BGBl. 2024 I Nr. 323 od 23. listopada 2024.
2. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, BGBl. 2024 I Nr. 323 od 23. listopada 2024.
3. Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20., 114/22., 6/24.
4. Pravilnik o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine, br. 121/19., 2/23.
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 137/09.
6. Zakon o lokalnim porezima, Narodne novine, br. 115/16., 101/17., 114/22., 114/23.
7. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19.
8. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 155/23.
9. Zakon o poduzećima, Narodne novine, br. 53/91., 58/93.
10. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23.
11. Zakon o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, Narodne novine, br. 121/05.

Sudska praksa:

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-569/06 od 10. svibnja 2006.
2. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-3073/2013-2 od 19. listopada 2016.
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4469/2017 od 17. prosinca 2019.
4. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-6874/12-03 od 10. listopada 2012.
5. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-7475/04 od 6. veljače 2007.
6. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 631/08-2 od 28. siječnja 2009.
7. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1295/2016-2 od 11. svibnja 2021.
8. Županijski sud u Splitu, Gž-779/2020-2 od 21. siječnja 2021.

Mrežne stranice:

1. *Austrian Institute for SME Research, Overview of Family Business Relevant Issues, Final Report*, 2008. Pristup 14. studenoga 2024. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10389/attachments/1/translations>
2. Hrvatin, Branko. *Nasljednopravni ugovori*. Pristup 13. studenoga 2024. http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/HrvatinB_Nasljednopravni-ugovori_2003s.pdf
3. Mayer, Tobias. *So können Sie einen GmbH-Gesellschafter ausschließen*. Pristup 24. listopada 2024. <https://www.bms-rechtsanwaelte.de/gmbh-gesellschafter-ausschluss/>
4. *Mišljenje Porezne uprave RH, Klasa:410-01/17-01/699, Ur. br:513-07-21-01/17-2 od 11.04.2017*. Pristup 15. studenoga 2024. https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19517
5. *Ponuda biznisa na prodaju*. Pristup 14. studenoga 2024. <https://biznis-transfer.com/ponuda-biznisa/>

Edita Čulinović-Herc*
Mihaela Braut Filipović**
Sara Madžarov Matijević***

Summary

TRANSFER OF A BUSINESS SHARE IN A LIMITED LIABILITY COMPANY WHEN TRANSFERRING TO THE NEXT GENERATION

Membership changes in companies can be complex and challenging for various reasons. The majority of members of a limited liability company, who are often (but not necessarily) members of the management board, may entrust the management of the company's affairs to others upon retirement. They then face the question of what to do with their business shares. In the case of a family company, the founder must decide whether to gift or sell the shares to younger family members or other individuals. Sometimes, the issue of intergenerational succession of management and membership functions in the company arises unexpectedly through inheritance of a business share. The goal of this article is to analyze the challenges of legally structuring the transfer of a business share in a limited liability company through a gift contract to selected family members. It will address controversies that may arise and answer common questions in corporate and judicial practice regarding inheriting a business share. Additionally, the paper will suggest ways to legally prevent the identified challenges.

Keywords: *transfer of business shares; business shares as gifts; inheritance of business share; limited liability company; family company.*

---

* Edita Čulinović-Herc, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; edita.culinovic.herc@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6177-8057>.

** Mihaela Braut Filipović, Ph.D., Associate Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; mihaelabf@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.

*** Sara Madžarov Matijević, Ph.D., Assistant, University of Rijeka, Faculty of Law; smadzarov@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9353-4244>.